

рів. Проте, основним недоліком є відведення персоналу управління магазину від основних функціональних обов'язків.

Головними причинами вибору тієї чи іншої системи закупівлі є дефіцит необхідних товарів, а також великі обсяги надлишкових та "мертвих" запасів. Проте причини вибору можуть бути різними (табл. 2).

Табл. 2. Причини вибору системи замовлення

Централізованої	Децентралізованої
1. Недостовірна інформація про продаж та запаси товарів у магазинах. 2. Недостатня участь співробітників магазинів в процесі товароруку, низька зацікавленість у контролі запасів та продажах. 3. Віддаленість співробітників офісу від магазинів. Не приділяється належної уваги технічним питанням поставки, вимогам щодо якості та кількості поставленого товару. 4. Недостатня інформація про поставку, кількість та номенклатуру товарів чи її несвоєчасність, відсутність інформації про проблеми, які виникають під час постачання в магазини.	1. Продавці здійснюють замовлення відповідно до споживчого попиту. 2. Необхідно вкладати менше інвестицій у навчання персоналу. 3. Магазин замовляє товар, вимоги до якого та кількість не збігаються з точкою зору центрального офісу та обов'язками перед постачальниками. 4. Магазины можуть регулярно закупляти надлишкову кількість товарів помилково чи для того, щоб замовлення відповідало вимогам мінімальної партії, яку встановлює постачальник.

Таким чином, вибір однієї із систем закупівель певною мірою залежить від можливостей торговельного підприємства. Правильно прийняте рішення про застосування тієї чи іншої системи закупівлі є необхідним для ефективної роботи з постачальниками, побудови процесу управління товарним потоком, врахування особливостей бюджетування закупівель та багато інших питань, що є вагомими для функціонування підприємства.

Література

1. Азарян О.М., Локтєв Е.М., Оліфіров В.П. Організація і технологія торгівлі: Навч. посіб. для студ. ВНЗ/ Донецький НУ економіки і торгівлі ім. М.І. Туган-Барановського. – Донецьк: СПД Дмитренко, 2007. – 527 с.
2. Апопій В.В., Міщук І.П., Ребицький В.М. та ін. Організація торгівлі: Підручник; 2-ге вид., перек. Та доп./ За ред. В.В. Апопія. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 616 с.
3. Комкова Е. Товарные портфели и управление закупками в рознице. – СПб.: Питер, 2008. – 336 с.
4. Коноваленко В. Закупівельна діяльність підприємства в логістичній системі товароруку// Вісник КНТЕУ. – 2005, № 4. – С. 54-59.

УДК 330.322.014

Аспір. А.В. Симак – НУ "Львівська політехніка"

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ПОНЯТТЯ "ІНВЕСТИЦІЇ" ТА "ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ" ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто теоретико-методологічні питання визначення сутності інвестицій та інвестиційної політики підприємства. Встановлено, що аналіз цих понять пов'язаний зі складністю і наявністю багатьох форм і видів інвестування в правовій та економічній літературі. Запропоновано уточнене визначення цих понять.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, капітал, основні засоби.

Economic aspects concept analysis of "investment" and "investment policy" of enterprise

There is considered the theoretical and methodological questions of concept's definitions and substance of investments and investment policy at the machine building enterprise in this article. It is founded that the analysis of these definitions is connected with complexity and presence of many different forms and types of investments in the legal and economic literature. The scientists in different senses define the separate features of economic essence of investment.

Keywords: investments, investment policy, capital, fixed assets.

Постановка проблеми. Економічна діяльність окремих господарюючих суб'єктів та країни загалом значною мірою характеризується обсягом здійснюваних інвестицій. Ефективний розвиток інвестиційної діяльності є запорукою успішного розвитку та стабільного функціонування економіки. Аналіз чинного законодавства та сучасних інвестиційних теорій створює передумови необхідності визначення сутності поняття інвестицій та інвестиційної політики. Сьогодні у складній та заплутаній системі економічних зв'язків усе частіше потрібно приймати зважені рішення щодо нагромадження та інвестування. Для збереження і примноження заощаджень потрібно відмовитись від старих засобів нагромадження та перейти до засобів, притаманних ринковим відносинам, що об'єднуються під загальною назвою інвестування. У вирішенні цієї проблеми важливу роль відіграє обґрунтована політика підприємства (держави) в активізації інвестиційного процесу. Саме вона визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій для реалізації загальнодержавних програм виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема аналізу інвестицій посідає вагоме місце в наукових дослідженнях [1-5]. Публікації щодо питань інвестицій є надзвичайно чисельними [1-7]. Попри наявність величезного масиву дослідження різноманітних аспектів, які стосуються терміна "інвестиції", наукова думка досі не виробила універсального визначення інвестицій, яке б відповідало потребам як теорії, так і практики. Тому треба здійснити всебічний аналіз цієї економічної категорії, що сприятиме ефективнішому виконанню подальших досліджень у цій галузі, а саме: здійснити аналіз економічної ефективності інвестицій, а також виробити методику оцінки ефективності інвестицій.

Мета дослідження. Дослідити та проаналізувати підходи вчених-науківців щодо визначення сутності поняття "інвестицій" та "інвестиційної політики", які є одними з пріоритетних напрямків розвитку економіки, метою якого є підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів.

Результати дослідження. Досліджуючи поняття "інвестиції", спочатку варто виконати аналіз його трактування у законодавстві України, а також науковцями різних економічних шкіл та напрямків (табл. 1)

Аналіз табл. 1, показує, що у різних джерелах трактування поняття "інвестицій" істотно відрізняється. Передусім, варто звернути увагу на ту обставину, що існує "вузьке" та "широке" трактування поняття "інвестиції". Згідно з одним вузьким трактуванням, інвестиції – це витрати на створення, розширення, реконструкцію основних фондів, що можна описати терміном "інвестування у реальний капітал".

Табл. 1. Поняття інвестицій за різними джерелами

№ з/п	Визначення інвестицій (І), капітальних вкладень (КВ) та капітальних інвестицій (КІ)	Джерело
1	І – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, які вкладають в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу.	[8, с. 195-196]
2	І як економічна категорія – це витрати на створення, розширення, реконструкцію основного капіталу і на пов'язані з цим зміни обігового капіталу. І як фінансова категорія – це всі види майнових, фінансових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, соціальної інфраструктури з метою отримання прибутку або соціального ефекту.	[9, с. 203]
3	І – це вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення.	[17, с. 9]
4	І – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й інші види діяльності, внаслідок якої утворюється прибуток (доход), чи досягається соціальний ефект.	[6]
5	І – вилучення економічних благ із поточного споживання і використання їх як ресурсів для збільшення можливостей створення благ у майбутньому й одночасно як створення запасу.	[3, с. 16]
6	І – те, що відкладається для ефективнішого споживання в майбутньому.	[12, с. 16]
7	І – спосіб розміщення капіталу, що повинен забезпечити збереження чи зростання вартості капіталу і (чи) принести позитивну величину доходу. І – це будь-який інструмент, до якого можна помістити гроші, розраховуючи зберегти чи помножити їхню вартість і забезпечити дохід.	[12, с. 301]
8	І – довготермінові вкладення капіталу.	[14, с. 56]
9	КВ – це витрати на будівельно-монтажні роботи, придбання будівель або їх частин, інструменту, інвентарю, інші капітальні роботи та витрати на проектно-пошукові геологорозвідувальні та бурові роботи, а також витрати на відведення земельних ділянок і переселення у зв'язку з будівництвом, підготовку кадрів для підприємств, що будуються, тощо.	[4, с. 577]
10	КІ – це витрати на будівельно-монтажні роботи, придбання будівель або їх частин, обладнання, інструменту, інвентарю, інші капітальні роботи і витрати на проектно-пошукові роботи, геологорозвідувальні і бурові роботи, а також витрати на відведення земельних ділянок і переселення у зв'язку з будівництвом, на підготовку кадрів для підприємств, що будуються та ін.	[16, с. 188]
11	КІ – сукупність витрат на відтворення і покращення якісного складу основних засобів з метою отримання прибутку	[10, с. 404]
12	КІ – це витрати на утворення нових, реконструкцію, розширення і модернізацію діючих основних фондів народного господарства	[1, с. 268]
13	КВ – це інвестиції підприємства, установи	[15, с. 152]

Згідно з іншим вузьким трактуванням, інвестиції – це витрати на придбання цінних паперів, що можна описати терміном "інвестування у фінансовий капітал". Широке ж трактування поняття "інвестиції" об'єднує два

вузських трактування, розуміючи під ними витрати як реального, так і фінансового характеру. Саме широке трактування інвестицій характерне для Закону України "Про інвестиційну діяльність", де під інвестиціями розуміють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й інші види діяльності, внаслідок якої утворюється прибуток (доход) чи досягається соціальний ефект [6]. Тобто, згідно зі законодавством України, інвестиції – це вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення (за рахунок економічного ефекту) або отримання іншого запланованого результату (соціального ефекту).

Якщо брати до уваги первинний зміст інвестицій, який полягає у вилученні економічних благ із поточного споживання і використання їх як ресурсів для збільшення можливостей створення благ у майбутньому, то під інвестиціями слід розуміти довготермінове вкладення коштів у ресурси, які використовуються протягом тривалого періоду часу. Якщо користуватися термінологією австрійської школи у політичній економіці, то йдеться про так звані блага вищих порядків. За сучасною термінологією блага нижчого порядку – це продукція безпосереднього споживання, а вищого – основні виробничі фонди: другого порядку – для виробництва благ першого порядку; блага третього порядку – для виробництва благ другого порядку і т.д.

Відомий представник австрійської школи у політичній економії О. Бем-Баверк писав: "Те, що обхідні методи за своєю віддачею переважають над прямими методами, – це одне з найбільш важливих і фундаментальних положень усієї теорії виробництва" [2, с. 461]. Ще один представник цієї школи К. Менгер твердив: "...якщо народ не обмежується лише окупаторною діяльністю, тобто збиранням існуючих благ нижчого порядку (у первісному стані людей – переважно першого і лише частково другого порядку), а переходить до благ третього, четвертого та вищого порядку і прагне для задоволення своїх потреб до благ все вищих порядків, то за таких умов ми зможемо зауважити... прогрес у добробуті..." [11, с. 57-58]. Робінзон Крузо може ловити рибу (благо нижчого порядку) голими руками або "обхідним" шляхом – за допомогою риболовної сіті. Використовуючи сіть, він може наловити більше риби, ніж "не озброєними" руками. Надалі у своїй роботі під інвестиціями ми розумітимемо саме реальні інвестиції. При цьому основні засоби, основні фонди та капітал є дуже близькими поняттями, які характеризують ресурси, що використовуються протягом тривалого періоду часу, тобто "блага вищих порядків". Варто зазначити, що серед фахівців фактично не виникають суперечки щодо однакового трактування основних засобів і основних фондів. Однак досить часто трактування капіталу пов'язується не стільки з ресурсами, що використовуються протягом тривалого періоду часу, скільки з виробничими відносинами.

Згідно зі Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств", основні фонди – це матеріальні цінності, що використовуються у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів із дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та/або моральним зносом. До основних фондів зараховуються предмети вартістю понад 500 грн. При цьому, основні фонди підлягають розподілу за такими групами (рис. 1).

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". У цьому Положенні зазначено, що "основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, а також для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій; при цьому очікуваний термін корисного використання (експлуатації) цих активів має бути більшим за один рік, і вартість яких становить більше 1000 грн за одиницю (комплект)".

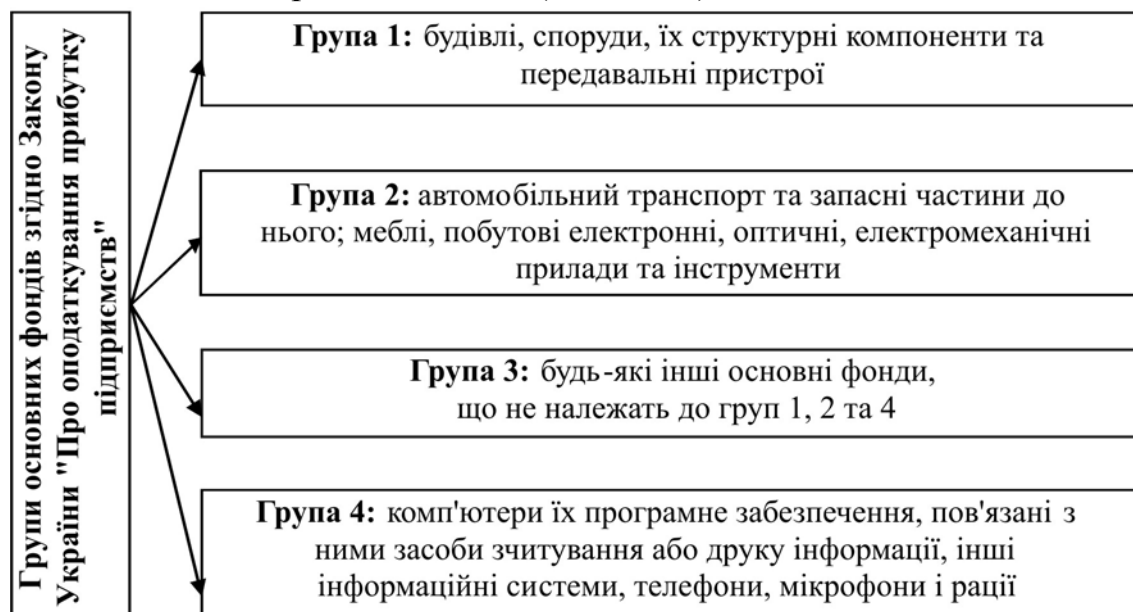

Рис. 1. Класифікація основних фондів згідно зі законом України "Про оподаткування прибутку підприємств"

Об'єкт основних засобів, згідно з Положенням – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством. Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Варто звернути увагу на ту обставину, що у Положенні до основних засобів відносять земельні ділянки, тоді як Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" до основних фондів земельні ділянки не відносить. Це свідчить про не ідентичність близьких за змістом понять "основні засоби" та "основні фонди".

Державний комітет статистики України розробив і ввів в дію з 01. 01. 1998 р. Класифікатор основних фондів (КОФ) [5], який призначено для використання в автоматизованих системах керування для вирішення низки зав-

дань. Підкреслимо, що у КОФ земельні ділянки не фігурують. Залежно від видів діяльності, для виконання яких використовують основні засоби, їх поділяють на: виробничі основні засоби основного виду діяльності; виробничі основні засоби інших галузей; невиробничі основні засоби.

Доволі розповсюдженою класифікацією основних фондів є їх поділ на так звані активні та пасивні. При цьому, до активних належать основні фонди, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі і завдяки цьому забезпечують належний обсяг та якість продукції, а до пасивних – ті, що створюють умови для здійснення процесу виробництва. До активної частини основних фондів відносять переважно роботи машини й устаткування, інструмент, вимірювальні та регулювальні прилади і пристрої, обчислювальну техніку, деякі технічні споруди – гірничі виробки шахт, газові й нафтові свердловини, а до пасивної – будівлі, споруди тощо.

На нашу думку, з поділом основних фондів на активні та пасивні треба бути дуже обережним, оскільки там не все так однозначно, як може здаватися на перший погляд. Традиційно вважається, що оптимізація структури основних засобів повинна відбуватися шляхом максимально можливого збільшення у ній активної частини і, відповідно – зменшення пасивної. З цим можна було б погодитися, але лише тоді, коли існуватиме чітка та обґрунтована методика поділу основних фондів на активні та пасивні. Дотримуватися ж традиційного положення, що виробниче обладнання – то активні основні фонди, а виробничі будівлі – пасивні, загрозовано через можливість прийняття помилкових рішень. По-перше, заощадження на виробничих будівлях може спровокувати підвищені витрати на виробниче обладнання, яке у такій ситуації мало би бути, наприклад, стійкішим до руйнівних впливів навколишнього природного середовища. По-друге, у деяких галузях економіки будівлі слід однозначно відносити до активної частини основних фондів, оскільки вони безпосередньо беруть участь у виробничому процесі. Так є, наприклад, у санаторіях та готелях, де архітектурно-будівельні рішення відіграють вагомe значення у привабленні клієнтів. Це означає, що не потрібно прагнути максимізувати частку активних основних фондів у їх структурі, але можна фіксувати структуру основних фондів, яка відповідає оптимальному варіанту інвестицій.

Кожний об'єкт, який належить до основних фондів, має кілька вартісних оцінок, що зумовлюється їх тривалим функціонуванням. Оцінювання основних фондів полягає у грошовому вираженні їх вартості. Застосовують такі види оцінювання, як первісна, відновна, залишкова та ліквідаційна вартість основних фондів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, з'ясувавши, що принципової різниці між поняттями "основні фонди", "основні засоби" та "капітал" нема, вважатимемо за доцільне використання у подальшому терміна "основні засоби", як такого, що змістовно наймісткіше охоплює відповідні ресурси (на відміну від основних фондів, які не включають землі) та не має негативного політичного навантаження (як це є у випадку капіталу). Відповідно, під інвестиціями ми розумітимемо вкладення коштів у обігові засоби.

Рис. 2. Параметри характеристики інвестиційної політики підприємства

Інвестиційна ж політика підприємства повинна характеризуватися двома параметрами: 1. Напрямами здійснення інвестицій; 2. Обсягами інвестування за відповідним напрямком (рис. 2).

Отже, інвестиційна політика підприємства має полягати в обґрунтуванні її оптимальних параметрів, тобто в обґрунтуванні доцільних напрямків здійснення інвестицій та доцільних обсягів інвестування за цими напрямками.

Література

1. Безруких П.С. и др. Бухгалтерский учет: Учебн./ П.С. Безруких, А.Н. Кашаев, Д.А. Рогулин/ Под ред. П.С. Безруких. – 2-е изд.; перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 375 с.
2. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе: Пер. с англ. – 4-е изд. – М.: Дело Лтд, 1994. – 720 с.
3. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика. – К.: Знання, 2005. – 470 с.
4. Бутинець Ф.Ф., Шатило Н.В. Податковий облік в Україні: Навч. посіб. – Житомир: ЖІТІ, 1998 р.
5. Державний класифікатор України "Класифікація основних фондів" ДК 013-97, затверджений наказом № 507.
6. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91 р.
7. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.1997 р. № 283-97-ВР, п.п. 8.2.1 ст. 8.// Записки бухгалтера/ Уклад. Л. Маргорська. – Харків: Фактор, 2001. – С. 96-135.
8. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 714 с.
9. Ковтун О.І. Державне регулювання економіки. – Львів: Вид-во "Новий світ – 2000", 2006. – 432 с.
10. Ладутько Н.И. Бухгалтерский учет: Учен. пособ. – Минск: ФУ Аинформ, 2003. – 824 с.
11. Менгер К. Основания политической экономии// Австрийская школа в политической экономии: Пер. с нем. – М.: Экономика, 1992. – С. 31-242.
12. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні. – К.: Кондор, 2005. – 406 с.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Зареєстроване в Міністерстві юстиції України 18.05.2000 р. за № 2888/4509// Бухгалтерський облік і аудит. – 2000, № 5. – С. 17-20.
14. Реферати. Економічна теорія. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент. – К.: МП "ТЕМ" ЛТД "Юнайтед Лондон трейд Лімітед" (Москва – Лондон), 1995.
15. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основи інвестиційної діяльності. – К.: Генеза, 1997. – 384 с.
16. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.refine.org.ua>.
17. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України з різними формами власності: Навч. посіб. – 3-те вид. доп. і перероб. – К.: А.С.К., 1998. – 784 с.
18. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік: Навч. посіб. – К.: А.С.К., 2000 р. – 770 с.
19. Федоренко В.Г. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності. – К.: Алеута, 2004. – 431 с.